

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРИМІНАЛІСТИЧНІ ЕКСПЕРТИЗИ»

Харків

2021

Матеріали для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Криміналістичні експертизи» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2021. 39 с.

У к л а д а ч і:

В. Ю. Шепітько,

В. В. Баранчук,

В. В. Білоус,

Є. Є. Демидова,

К. В. Латиш,

В. О. Яремчук

Вступ

Мета навчальної дисципліни «Криміналістичні експертизи» – формування високого рівня знань щодо основних наукових, методичних, організаційно-тактичних та процесуальних положень щодо призначення та проведення криміналістичних експертиз та практичних навичок їх застосування.

Завдання:

- формування концептуальних знань з організації та провадження криміналістичних експертиз;
- опанування механізмом взаємодії слідчого (суду, адвоката та інших суб'єктів) з судовими експертами, спираючись на знання кримінального процесуального, адміністративного процесуального, цивільного процесуального, господарського процесуального права;
- набуття знань та практичних навичок щодо особливостей призначення та проведення різних видів криміналістичних експертиз;
- формування умінь та навичок оформлення матеріалів для призначення криміналістичних експертиз, оцінки висновку, а також здійснення його критичного та системного аналізу, виявлення експертних недоліків і помилок у тексті висновку.

**1. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

№ п/п	Тема	Практичні заняття	Самостійна робота
1	2	3	4
1	Поняття та види криміналістичних експертиз, їх місце в системі судових експертиз.	-	8
2	Нормативно-правове регулювання призначення та проведення криміналістичних експертиз.	2	8
3	Криміналістична експертиза: стадії, науково-технічні засоби і технології.	2	8
4	Висновок криміналістичної експертизи: види, структура та зміст. Оцінка висновку експерта.	2	8
5	Трасологічні експертизи: види, експертна методика.	4	8

6	Експертиза зброї слідів і обставин її використання: види, експертна методика.	2	8
7	Лінгвістична експертиза мовлення: види, експертна методика.	2	8
8	Почеркознавча експертиза: експертна методика.	2	8
9	Технічна експертиза документів: види, експертна методика. Експертиза голограм, відео-, звукозапису.	2	8
10	Експертиза матеріалів, речовин та виробів: види, експертна методика.	2	8
	Разом	20	80

2. ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ТЕМА 1: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ

(2 год.)

Практичне заняття №1

П л а н

1. Система законодавства України про судову експертизу.
2. Поняття та значення криміналістичної експертизи. Зв'язок та відмінності криміналістичної експертизи від інших судових експертиз.
3. Суб'єкти судово-експертної діяльності, пов'язаної з проведенням криміналістичних експертиз: процесуальний статус, підготовка, атестація та переатестація судових експертів. Система, структура та організація діяльності державних спеціалізованих установ.
4. Види криміналістичних експертиз. Підстави призначення та проведення первинної, додаткової, повторної, комплексної, комісійної експертизи.
5. Підготовка об'єктів для експертного дослідження. Особливості оформлення матеріалів при призначенні додаткової, повторної, комісійної та комплексної криміналістичної експертизи.
6. Міжнародне співробітництво в галузі судової експертизи та дотримання стандартів Європейського Союзу вітчизняними суб'єктами судово-експертної діяльності.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. Під час судового розгляду господарської справи учасником справи

заявлено клопотання про призначення судово-почеркознавчої експертизи, проведення якої запропоновано доручити особі, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи, при цьому не є працівником державної спеціалізованої установи, що здійснює судово-експертну діяльність. *Чи має суд належні правові підстави для задоволення цього клопотання у повному обсязі?*

2. Під час судового розгляду захисник заявив клопотання про призначення повторної авторознавчої експертизи. Своє клопотання він обґрунтував тим, що під час проведення первинної експертизи з метою встановлення чи є автором тексту гр. Р., не було з'ясовано чи складений текст документа під диктування. У зв'язку з цим виникають сумніви у правильності результатів такого висновку. *Оцініть дії захисника. Який вид судової експертизи має призначити суд? Які вимоги до особи, яка має бути залученою в даному випадку як судовий експерт?*

3. Керівник експертної установи з метою проведення комплексної експертизи утворив комісію експертів із числа фахівців в одній галузі знань. *Надайте правову оцінку діям керівника експертної установи.*

4. З метою економії процесуального часу експерт самостійно зібрав додаткові матеріали, необхідні для проведення судової експертизи, що перебувала в його провадженні. *Чи відповідають такі дії за своїм змістом поняттю експертної ініціативи та вимогам чинного законодавства України?*

5. За згодою органу, що призначив судову експертизу, керівник державної спеціалізованої установи, що проводить судові експертизи, включив до складу експертної комісії провідного фахівця іншої держави. *За нормами процесуального законодавства якої країни і на яких правових підставах повинна здійснювати свою діяльність зазначена судово-експертна комісія?*

Список додаткової літератури

Криміналістичне забезпечення виявлення і розслідування злочинів : монографія / за ред. В. В. Тіщенко. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 430 с.

Основи судової експертизи : навч. посіб. для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліф. судового експерта / авт.-уклад. : Л. М. Головченко, А. І. Лозовий та ін. Харків : Право, 2016. 928 с.

Особливості підготовки матеріалів для призначення судових експертиз: навчальний посібник для працівників правоохоронних органів / М-во юстиції України, Харків. наук.-дослід. ін-т судов. експертиз ім. М. С. Бокаріуса. Харків : ХНДІСЕ : Промінь, 2018. 180 с.

Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія і практика: монографія. Харків : Право, 2016. 456 с.

Шерстюк В. М. Судово-експертна діяльність (організаційно-правові та морально-психологічні засади): монографія. Сімферополь: ООО «ДІАЙПГ», 2008. 196 с.

ТЕМА 2: КРИМІНАЛІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА: СТАДІЇ, НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ І ТЕХНОЛОГІЇ

(2 год.)

Практичне заняття №2

П л а н

1. Організація проведення судової експертизи в державній експертній установі.
2. Стадії експертного дослідження: структура, завдання та шляхи їх вирішення.
3. Методи та методика експертного дослідження.
4. Особливості процесу дослідження при проведенні комісійних та

комплексних судових експертиз.

5. Поняття та значення експертного експерименту, випадки обов'язкового його проведення. Вимоги, які висуваються до проведення експертного експерименту.

6. Оцінка результатів проведеного дослідження і формулювання висновків судовим експертом.

7. Інформаційне та науково-технічне забезпечення проведення криміналістичних експертиз.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. До судово-експертної установи надійшла постанова про призначення судово-портретної експертизи, у якій в результативній частині вказано прізвище судового експерта, якому слідчий доручає проведення судової експертизи. У зв'язку з тим, що на даний момент зазначений судовий експерт знаходиться у відпустці, керівник державної експертної установи доручив проведення судової експертизи іншому співробітнику. *Оцініть дії керівника експертної установи.*

2. Під час розслідування кримінального провадження виникла необхідність призначення комплексної судово-медичної експертизи та експертизи зброї та слідів і обставин її використання. *Як буде здійснюватися організація проведення зазначеної судової експертизи? До якої установи мають направлятися об'єкти дослідження? Які особливості процесу дослідження зазначеної експертизи?*

3. Під час проведення судово-почеркознавчої експертизи з метою встановлення чи виконано підпис гр. О. судовий експерт виявив недостатність порівняльних зразків підпису гр. О. У зв'язку з цим слідчому було направлено повідомлення про неможливість проведення експертизи. *Оцініть дії судового*

експерта.

4. До судово-експертної установи для проведення дактилоскопічної експертизи надійшов стакан, на якому необхідно було виявити сліди пальців рук, та три дактилоскопічні картки підозрюваних осіб. *Охарактеризуйте стадії експертного дослідження. Які завдання буде вирішувати судовий експерт на кожній із цих стадій?*

5. Під час проведення трасологічної експертизи з метою вирішення питання щодо механізму утворення слідів взуття судовий експерт використав власну методику (ноу-хау), про що і вказав у своєму висновку. Слідчий, оцінивши висновок, визнав його не обґрунтованим та призначив повторну експертизу. *Оцініть дії слідчого.*

6. Для проведення судової експертизи зброї та слідів і обставин її використання експерт отримав один екземпляр зброї (яка була вилучена при особистому обшуку підозрюваного), дві гільзи (вилучені з місця події) та кулю (вилучену з тіла потерпілого). Під час проведення обшуку в житлі підозрюваного була вилучена коробка з чотирма патронами, яка також була направлена на судову експертизу. З метою отримання експериментальних зразків судовий експерт здійснив відстріл наданих патронів у тирі і провів порівняльне дослідження відстріляних куль і гільз з тими, що були йому передані разом із постановою. *Оцініть дії судового експерта. Який порядок отримання порівняльних зразків для проведення судової експертизи?*

Список додаткової літератури

Експертизи у кримінальному провадженні: наук.-практ. посіб. / М. С. Туркот, Н. В. Нестор, А. В. Столітній та ін. Київ: Норма права, 2020. 308 с.

Основи судової експертизи : навч. посіб. для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліф. судового експерта / авт.-уклад. : Л. М. Головченко, А. І. Лозовий та ін. Харків : Право, 2016. 928 с.

Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія / І. В. Пиріг. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.

Порядок проведення та оформлення експертних досліджень: метод. рекомендації / В.С. Печніков, В.В. Назаров, В.І. Пашенко, В.М. Зайцев та ін. Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2005. 18 с.

Практичний посібник для працівників органів досудового слідства та експертних підрозділів з питань призначення судової експертизи / за заг. ред. П. В. Коляда. Київ: УВПД ГШ МВС України, 2009. 526 с.

ТЕМА 3: ВИСНОВОК КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: ВИДИ, СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ. ОЦІНКА ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА

(2 год.)

Практичне заняття №3

П л а н

1. Сутність, структура та зміст висновку криміналістичної експертизи.
2. Форми і види висновків.
3. Оцінка висновку криміналістичної експертизи.
4. Поняття та види експертних помилок.
5. Експертні помилки і неправдивий висновок експерта.
6. Способи виявлення експертних помилок та шляхи їх усунення.

Рецензування висновків експерта.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули. Знайомляться із запропонованими викладачем висновками судових експертиз, здійснюють їх оцінку.

Ф а б у л и

1. Судовий експерт у відповідь на постанову слідчого про призначення

судової експертизи повідомив про відмову в її проведенні з зв'язку з недостатністю наданих матеріалів.

Оцініть правдивість дій експерта. Чи має право судовий експерт відмовитись від проведення судової експертизи?

2. Отримавши висновок судової експертизи, слідчий провів його оцінку та виявив недостатню його обґрунтованість. Слідчий вирішив отримати рецензію на висновок судової експертизи та з цією метою звернувся до експертної установи.

Проаналізуйте доцільність дій слідчого.

Список додаткової літератури

Воробчак А. Р. Висновок експерта як джерело доказів у кримінальному провадженні : монографія / А. Р. Воробчак. Чернівці : Технодрук, 2020. 231 с.

Демидова Є.Є. Тактика допиту обізнаних осіб: монографія. Харків: Вид. агенція «Апостіль», 2013.

Експертизи у кримінальному провадженні: наук.-практ. посіб. / М. С. Туркот, Н. В. Нестор, А. В. Столітній та ін. Київ: Норма права, 2020. 308 с.

Щербаковський, М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків, 2015. 560 с.

ТЕМА 4: ТРАСОЛОГІЧНІ ЕКСПЕРТИЗИ:

ВИДИ, ЕКСПЕРТНА МЕТОДИКА

(4 год.)

Практичне заняття №4

П л а н

1. Сутність трасологічної експертизи та її види.
2. Предмет, об'єкти та завдання трасологічних експертиз.
3. Підготовка матеріалів для провадження трасологічних досліджень.

4. Методики проведення трасологічних експертиз.
5. Особливості призначення та проведення експертизи слідів поділу цілого на частини.
6. Дактилоскопична експертиза. Проблеми дослідження в криміналістиці папілярних узорів інших частин тіла людини (вух, губ та ін.).

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули. Знайомляться із запропонованими викладачем матеріалами (постановами, ухвалами, висновками судових експертиз).

Ф а б у л и

1. Під час огляду місця виявлення трупа невідомого чоловіка встановлено наступне. Труп чоловіка 30-35 років виявлений на лісовій галявині на відстані 10 метрів від річки Лопань, на відстані близько 20 км від м. Харкова. Труп був розташований на правому боці, ноги зігнуті в колінах. Права рука витягнута вздовж тулуба, ліва рука зігнута в лікті, долоня руки торкається обличчя. На голові трупа, в межах розташування лівого вуха виявлено рану щілиноподібної форми, довжиною 14 см та шириною від 2 до 7 мм., лінії пошкоджень - рівні.

Від місця розташування трупа, у північному напрямку, розташовані численні сліди темно-червоного кольору, довжиною 7 метрів 32 см, схожі на сліди волочіння.

На відстані семи метрів у західному напрямку від місця розташування трупа виявлено журнал та 3 відокремлені аркуші (сторінки з номером 17/18, 19/20 та 20/21) журналу «Прем'єр дайджест» від 21 вересня 2021 року. У першого аркушу, з номером сторінки 17, відсутня частина паперу трикутної форми. Лінії відокремлення нерівні, мають сферичну лінію відокремлення. Аркуш забруднений речовиною темно-червоного кольору. Після фотографування та опису у протоколі, за допомогою дактилоскопичного порошку «Сапфір» та магнітної щіточки на журналі та відокремлених

сторінках виявлено дактилоскопічні сліди рук людини.

На другому аркуші, з номером сторінки 19, виявлено порожню пляшку 0,5 л з білого прозорого скла та етикетною з написом : горілка «PRIME», під час огляду пляшки на просвіт , на її поверхні, на відстані 20 мм від нижньої частини пляшки, виявлено слабо видимий відбиток пальця руки, овальної форми, розміром 27-19 мм.

На відстані 10 см від пляшки було виявлено предмет схожий на плавлений сир, прямокутної форми, зі слідами пошкодження пакувального матеріалу, з написом «Звени гора». Його товщина 15 мм, довжина - 44 мм, ширина - 20 мм. На одній з його сторін, довжиною 44 мм, виявлено чітко виражені сліди зубів у кількості 7 штук, які зовні собою нагадують двосторонній прикус. Сліди об'ємні, мають лінійну форму. У верхній частині 4 відбитка слідів зубів, у нижній - 3.

На березі річки, на вологій глиняній поверхні виявлено доріжку з 14 об'ємними слідами взуття.

На відстані 19 метрів від місця розташування трупа, у східному напрямку, по стежці, що проходить уздовж місця злочину та спрямована до розташування заасфальтованої дороги, виявлено частину сторінки паперу журналу, трикутної форми, розміром 21x18 см. Місце розриву має нерівну дугоподібну форму. Папір скуйовджений, забруднений темно-червоною речовиною.

Визначте види об'єктів, придатних для експертних трасологічних досліджень. Запропонуйте способи фіксації та вилучення слідів. Які трасологічні експертизи мають бути призначені? Сформулюйте запитання, які мають бути поставлені судовим експертам.

2. Під час огляду місця події у квартирі гр. Д. було виявлено наступне. Під час огляду дверей квартири № 16, розташованої на 4 поверсі 1 під'їзду дев'ятиповерхового будинку з номером 74 по вулиці Студентській м. Харкова виявлено сліди зламу внутрішнього замка. Дверний глазок закритий частиною речовини біло-сірого кольору, що зовні нагадує жувальну гумку. Під

час підсвічування якої візуально простежуються папілярні візерунки пальця руки. Вдавлений слід овальної форми, розміром 15x13 мм, глибина 5 мм. У сліді відображається також малюнок, що складається з паралельних ліній, що перетинають одна одну, схожі на перетинання ниток тканини.

У місці розташування внутрішнього замка дверей квартири № 16, на накладній планці, що обрамляє двері, на відстані 115 см від підлоги та на відстані 7 см від лівої частини дверей виявлено слід вдавнення. Слід має форму трапеції, розміром 14x10x12 мм. Найтонша частина вдавненого сліду спрямована до місця розташування замка. У поперечному розрізі слід вигнутої форми, глибина сліду - 9 мм, ширина 9 мм.

Ригель замка замикального пристрою прямокутної форми, шириною 200 мм, товщиною 12 мм, виступає з накладної планки на 8 мм. Ригель вигнутий всередину квартири. На його поверхні, що звернена у бік сходів коридорного приміщення під'їзду, є слід ковзання прямокутної форми, розміром 15x9 мм. Подряпина має яскравий світлий колір на дверях.

Запропонуйте способи фіксації та вилучення слідів. Які технічні засоби необхідні для фіксації та вилучення таких слідів. Які трасологічні експертизи мають бути призначені? Сформулюйте запитання, які мають бути поставлені судовим експертам.

3. 17 січня 2021 року, приблизно в період з 19 години 15 хвилин до 21 години 40 хвилин, на 26 км траси М03 Київ-Харків автомобілем, водій якого не встановлений, був здійснений наїзд на пішохода гр. Т., який від отриманих пошкоджень помер. Автомобіль з місця події зник. На тілі потерпілого, вище тазостегнового суглоба виявлені сліди, що за загальними ознаками нагадують цифри «3», «7», та літеру «Х». На лівому рукаві сорочки сірого кольору, в яку був вдягнений гр. Т., в межах розташування ліктьового суглоба виявлені сліди візерунка протектора колеса транспортного засобу. Ширина сліду - 28 см, довжина - 18 см. За формою слід складається з 6 чотирикутників ромбоподібної форми на 11 ліній сіро-коричневого кольору. З місця події вилучено 37 частин прозорого скла різної форми, 14 частин напівпрозорого

скла помаранчевого кольору. Також вилучені 8 об'єктів чорного кольору і 23 об'єкти білого кольору, схожі на пофарбовані частинки транспортного засобу. О 21 годині 20 хвилин було затримано транспортний засіб з ознаками ДТП співробітниками поліції.

Які трасологічні експертизи мають бути призначені у зазначеному випадку? Сформулюйте ідентифікаційні, діагностичні та ситуаційні запитання для відповідних експертних досліджень.

Практичне заняття №5

П л а н

1. Експертиза слідів ніг людини, її взуття, шкарпеток, панчів, експертиза слідів ніг (лап) тварин.
2. Експертиза одягу людини, слідів рукавичок, слідів пошкоджень на об'єктах, слідів нашарувань на об'єктах.
3. Експертиза агрегатів, інструментів, знарядь, холодної зброї і залишених ними слідів.
4. Експертиза слідів транспортних засобів.
5. Експертиза замикальних та контрольних засобів.
6. Експертиза рельєфних знаків на металі, пластмасі та інших матеріалах.
7. Експертиза вузлів та петель.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. Черговому Шевченківського ГУНП України у Харківській області

15.03.2021р. надійшло повідомлення про вчинення розбійного нападу із застосуванням холодної зброї на гр. К. за адресою м. Харків проспект Перемоги буд. 64. Потерпілого у тяжкому стані до прибуття слідчого відправлено до лікарні невідкладної допомоги № 4 м. Харкова. На місці події виявлено: сліди зламу внутрішнього замка дерев'яного будинку власника, одну рукавичку, сліди взуття, ніж, сліди рук на ножі, сліди крові, подряпини на західній стіні кухні, довжиною 37 см та 24 см, та глибиною 3 мм., відокремлену частину одягу, що за загальними ознаками нагадує комір верхнього одягу.

Які трасологічні експертизи мають бути призначені? Складіть постанову про призначення трасологічної експертизи. Охарактеризуйте стадії експертного дослідження. Які завдання буде вирішувати судовий експерт на кожній із цих стадій?

2. 17 грудня 2021 року, о 22 годині гр. Н. та гр. П. на автомобілі Mercedes-Benz № 2374ХА відвезли гр. О., що перебувала у стані алкогольного сп'яніння, на галявину поблизу насосної станції м. Вовчанськ Харківської області з метою здійснити з нею статевий акт. Гр. Н. та гр. П зірвали з неї одяг, і коли гр. О. відмовилась здійснити з ними статевий акт, її без одягу викинули на сніг та поїхали з місця події. У результаті переохолодження гр. О. померла. Випадково, разом з тілом потерпілої, з салону автомобіля вилетіла частина паралону від заднього сидіння транспортного засобу. Під час огляду місця події були вилучені гіпсові зліпки слідів колій транспортного засобу розміром 720 та 735 мм, зліпки слідів взуття на снігу. У результаті проведення низки слідчо-розшукових дій було виявлено транспортний засіб та проведено його огляд. Під час огляду знайдено інші частини паралону, що схожі за своєю формою та кольором з паралоном, який був виявлений на місці події, також були відібрані експериментальні зразки відтисків коліс автомобіля Mercedes-Benz № 2374ХА. Під час проведення обшуку у помешканні підозрюваних гр. Н та гр. П. було виявлено 8 пар взуття. Призначено трасологічну експертизу.

Які трасологічні експертизи мають бути призначені? Сформулюйте

запитання експертам. Охарактеризуйте стадії експертного дослідження. Які завдання буде вирішувати судовий експерт на кожній із цих стадій?

3. В період часу з 28.02.2021 по 03.03.2021 було вчинено крадіжку електроприладів та грошей з квартири гр. С. Під час огляду місця події було вилучено механізм циліндричного замка вхідних дверей.

Яка експертиза має бути призначена? Сформулюйте запитання експерту. Охарактеризуйте стадії експертного дослідження. Які завдання буде вирішувати судовий експерт на кожній із цих стадій?

4. 24 лютого 2019 року в квартирі № 23 будинку № 30 по вулиці Азовська м. Харкова було виявлено труп неповнолітнього гр. С. 2005 року народження, який висів у петлі виготовленої з дроту, який за загальними ознаками нагадує дріт (електро-подовжувач) до побутової техніки. Відповідно до висновків судово-медичних експертиз, смерть неповнолітнього наступила внаслідок асфіксії від здавлювання органів шії петлею при повішанні (затягування петлі під тяжкістю власного тіла). Під час огляду місця події, за фактом виявлення трупа гр. С., було виявлено 4 мотузки з різними вузлами та праску на кухні з відрізаним дротом. Було відкрито кримінальне провадження за ознаками злочину, передбаченого ч. 3 ст. 120 КК України та призначено трасологічну експертизу.

Яка експертиза має бути призначена? Сформулюйте запитання експерту. Охарактеризуйте стадії експертного дослідження. Які завдання буде вирішувати судовий експерт на кожній із цих стадій?

Список додаткової літератури

Грановский Г.Л. Основы трасологии. 2-е изд. Москва : Наука, 2006.
Кобзар С. І. Криміналістична трасологія: навч. посіб. / С. І. Кобзар; Луганський інститут внутрішніх справ МВС України. Луганськ: РВВ ЛІВС, 1999. 108 с.

Решетніков Є. Б. Експертне дослідження наїзду на пішохода : навч. посіб. для студ. вузів напрямку "Транспортні технології" / Є. Б. Решетніков ; Харківський держ. автомобільно-дорожній технічний ун-т. Харків: ХДАДТУ, 1999. 88 с.

Типи вузлів і петель: довід. для праців. правоохорон. органів / В. Ю. Шепітько, Г. К. Авдєєва, С. В. Волобуєва та ін. Харків: Право, 2007. URL: <http://dspace.nulau.edu.ua/handle/123456789/273>.

Трасологічні дослідження: курс лекцій / А.В. Кофанов, О.Г. Волошин, О.В. Літвінова. Київ, 2010. 304 с.

ТЕМА 5. ЕКСПЕРТИЗА ЗБРОЇ СЛІДІВ І ОБСТАВИН ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ: ВИДИ, ЕКСПЕРТНА МЕТОДИКА

(2год.)

Практичне заняття №6

П л а н

1. Сутність та види експертизи зброї слідів і обставин її використання.
2. Предмет, об'єкти та завдання експертизи зброї слідів і обставин її використання.
3. Підготовка об'єктів для проведення дослідження. Правила поводження зі зброєю та боєприпасами.
4. Дослідження вогнепальної зброї та бойових припасів до неї.
5. Дослідження слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу.
6. Дослідження холодної зброї.
7. Дослідження зброї з некінетичним принципом ураження.
8. Дослідження гранатометів та ствольної артилерійської зброї.
9. Дослідження ракетно-реактивної зброї.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули. Знайомляться із запропонованими викладачем

висновками експертизи зброї слідів і обставин її використання, здійснюють їх оцінку.

Ф а б у л и

1. Судовий експерт отримав постанову про призначення судової експертизи зброї та слідів її використання та 1 екземпляр зброї (яка була вилучена при особистому обшуку підозрюваного гр. Б), 2 гільзи (вилучені під час огляду місця події) та 2 кулі (виявлені та вилучені з тіла загиблого під час судово-медичної експертизи).

Складіть постанову про призначення судової експертизи. Яка методика проведення такої експертизи?

2. Під час обшуку у гр. Л. виявлено та вилучено предмет, який за своїми зовнішніми ознаками схожий на холодну зброю. Гр. Л. пояснив, що купив зазначений ніж у господарському магазині. З метою з'ясування чи є наданий предмет, вилучений у гр. Л. холодною зброєю, слідчий вирішив призначити судову експертизу.

Яка методика проведення такої експертизи? Які завдання має вирішити судовий експерт на кожному з етапів проведення такої експертизи?

Список додаткової літератури

Гамов Д. Ю. Методика встановлення належності об'єкта до вогнепальної зброї та його придатності до стрільби (проведення пострілів) : суд.-балістична методика / Д. Ю. Гамов. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2005. — 31 с.

Кофанов А. В. Сліди вогнепальної та холодної зброї // Криміналістика: підручник (в співавторстві). Київ: Атіка, 1998.

Кофанов А.В. Криміналістичне дослідження гладкоствольної вогнепальної зброї: монографія. Київ: Видавництво «Кий», 2005. 192 с.

Кофанов А.В. Методологія судово-балістичної методики: монографія / А.В. Кофанов, Т.В. Михальчук. Киев: Три К, 2011. 440 с.

Мельник Р.В. Особливості судово-балістичної експертизи об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю. Київ, 2020. 134 с.

ТЕМА 6. ЛІНГВІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА МОВЛЕННЯ: ВИДИ, ЕКСПЕРТНА МЕТОДИКА

(2год.)

Практичне заняття №7

П л а н

1. Лінгвістична експертиза мовлення: поняття та види.
2. Об'єкти та завдання лінгвістичної експертизи мовлення.
3. Лінгвістична експертиза писемного мовлення: методика проведення дослідження.
4. Лінгвістична експертиза усного мовлення: методика проведення дослідження.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. Під час розслідування вимагання неправомірної вигоди народним депутатом гр. Х. у гр. А. було отримано аудіозаписи їх розмов, які містили завуальоване прохання надання гр. Х. грошових коштів у суммі 200 тис. дол. США «за вирішення всіх питань для гр. А».

Вкажіть назву експертизи, якою може бути підтверджено наявність у висловлюваннях гр. Х прохання до надання грошових коштів в якості неправомірної вигоди?

Складіть фрагмент постанови про призначення експертизи, в якому

зазначте судово-експертну установу, якій доручаєте проведення її, перелік питань для вирішення та об'єкти, що направляєте на дослідження, з детальним описом упакування.

Яка методика проведення зазначеного виду дослідження?

2. Гр. К., використовуючи наявну у її розпорядженні особисту сторінку в соціальній мережі «Вконтакте», створила групу під назвою «Україна 3D», систематично розміщувала інформацію сепаратистського та антидержавного характеру. Зокрема, розміщувала матеріали, в яких містяться заклики до утворення замість Харківської, Луганської та Донецької областей непередбачених законодавством України територіальних одиниць: Харківської, Луганської та Донецької народних республік відповідно, та до їх одностороннього визнання в якості незалежних державних утворень, тобто до зміни меж території України шляхом створення за рахунок вказаних областей інших незалежних держав на порушення порядку, встановленого Конституцією України.

Яку експертизу необхідно призначити у зазначеному випадку? Чи можуть бути до дослідження залучені викладачі ВНЗ? Якщо так, то яким може бути їх статус? Сформулюйте питання експерту.

Яка методика проведення зазначеного виду дослідження?

3. Між головним лікарем та заявником мала місце розмова у службовому кабінеті, ініціатором якої був головний лікар, який останні декілька тижнів намагався з ним зустрітись, неодноразово телефонував. Під час розмови заявник зрозумів, що головний лікар провокує його на отримання хабара. Зміст розмови зафіксований за допомогою технічних засобів та дослівно відображений у вигляді стенограми.

Визначте види експертиз, які необхідно призначити, та сформулюйте питання експертам.

Які об'єкти, зразки та матеріали необхідні для експертизи?

4. На сторінці народного депутату гр. Л. в мережі «Facebook» було розміщено відеозапис виступу, на якому гр. Л. з використання нецензурної

лексики висловлював твердження негативного та образливого характеру відносно народного депутату гр. Т. З метою захисту честі, гідності та ділової репутації гр. Т звернувся до суду.

Яку експертизу необхідно призначити у зазначеному випадку? Яка методика проведення зазначеного виду дослідження?

Список додаткової літератури

Бринев, К. И. Судебная лингвистическая экспертиза: методология и методика: монография. Барнаул, 2017. 298с.

Судак Г. В. Лінгвістична експертиза у правозастосовній діяльності // Юридичний науковий електронний журнал. 2015. №3. С. 128–132.

Компанцева Л. Лінгвістична експертиза соціальних мереж як інструмент ідентифікації гібридних загроз / Л. Компанцева // Кримінальні загрози в секторі безпеки: практики ефективного реагування : матеріали панельної дискусії III Харків. міжнар. юрид. форуму (м. Харків, 26 верес. 2019 р.) / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. прав. наук України. Харків: Право, 2019. С. 55-59.

Комплексне почеркознавче та авторознавче дослідження рукописних текстів (методичні рекомендації): звіт (заключ.) / МЮУ, ХНДІСЕ; кер. Л.В. Свиридова; викон.: Т.В. Сохранич, В.Г. Абросимова, Н.В. Сиротенко-Кацман. Харків, 2012. - 27 с.

Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: теорія і практика : наук.-практ. зб. Київ : Інтерсервіс. Вип. 6, 2020. 110 с.

Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля. Київ, 2006. 716 с.

ТЕМА 7. ПОЧЕРКОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА: ЕКСПЕРТНА МЕТОДИКА

(2год.)

Практичне заняття №8

П л а н

1. Судово-почеркознавча експертиза та її завдання.
2. Підготовка матеріалів для проведення судово-почеркознавчої експертизи (залучення експерта), визначення мети та обсягу дослідження.
3. Вимоги до відбору вільних та експериментальних зразків, встановлення видів природних «збиваючих» факторів, не пов'язаних з навмисною зміною почерку.
4. Особливості відбору зразків при експертизі навмисно зміненого почерку (зміна у межах скорописних форм літер, з наслідуванням літер друкарського шрифту, наслідуванням почерку іншої особи, виконання незвичною для даного письма рукою).
5. Особливості відбору зразків при експертизі підписів, цифрового письма, у разі смерті виконавця.
6. Методика проведення почеркознавчої експертизи.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. Петренко В. звернулася до суду з метою оскарження договору оренди земельної ділянки, за яким вона, начебто, передала в оренду належну їй земельну ділянку ТОВ «Агропромислова компанія ім. О. В. Гіталова» строком до 15 листопада 2025 року. Звертаючись до суду із позовом Петренко В. посилалася на те, що зазначений договір земельної ділянки вона не підписувала.

Згідно з висновком судово-почеркознавчої експертизи від 6 жовтня 2020 року №1316, проведеної Кіровоградським відділенням Одеського науково-

дослідного інституту судових експертиз, підпис у графі «Орендодавець» зазначеного договору оренди земельної ділянки ймовірно виконаний самою Петренко В.

Пізніше було призначено повторну почеркознавчу експертизу, проведення якої було доручено Науково-дослідній лабораторії судових експертиз. За результатами проведення цієї повторної судової почеркознавчої експертизи, експертом Пчолніком Л. З. встановлено, що підписи від імені Петренко В. у графі «підпис», нижче реквізитів «Орендодавець» у договорі оренди земельної ділянки та у графі «Земельну ділянку передав» актів приймання-передачі земельної ділянки (без дати), виконані не Петренко В., а іншою особою, з наслідуванням справжнього підпису Петренко В.

Надайте правову оцінку цим висновкам експертизи. Яка методика проведення зазначених досліджень?

2. Іванов В. отримав право на земельні ділянки, зловживаючи довірою власників ділянок, реалізував протизаконні заповіти, укладені шляхом обману. Потерпіла пояснює, що під час надання довіреності та складання заповіту на земельну ділянку у 2020 році їй, для підписання, була надана велика кількість документів, частина з яких була у формі незаповнених бланків, які вона підписала. Іванов В. вказав, що виплатив потерпілим 4350 грн. орендної плати за користування земельною ділянкою. Потерпілі, спростовують факт отримання будь-яких коштів.

Визначте види експертиз, які необхідно призначити, та сформулюйте питання експертам.

Які об'єкти, зразки та матеріали необхідні для експертизи?

3. Гр. П. звернулась до суду з позовом, посилаючись на те, що відповідач взяла у неї в борг 22000грн. надавши при цьому письмову розписку. У вказаний в розписці термін повернення боргу, гроші не повернула. Відповідач гр. Л. позов не визнав та пояснив суду, що гроші не отримувала, а розписку написала під впливом погроз.

Визначте види експертиз, які необхідно призначити, та сформулюйте питання експертам. Які об'єкти необхідні для проведення експертизи? Яка методика проведення зазначеного дослідження?

4. Позивач гр. Д. звернувся до суду з позовом про визнання заповіту недійсним. Представник позивачки заявив клопотання про призначення почеркознавчої експертизи, для встановлення чи заповіти від 02.03.2012 року підписані гр. В.

Які об'єкти необхідні для проведення експертизи? Яка методика проведення зазначеного дослідження?

Список додаткової літератури

1. Реєстр методик проведення судових експертиз (витяг). Режим доступу:

https://arm.naiu.kiev.ua/books/sudove_pocherkoznavstvo/files/d_4_r0r6nvnq.pdf

2. Браславець, І. В. Проблени питання при проведенні позачеркової експертизи / І. В. Браславець, А. М. Лазебний // Актуальні шляхи вдосконалення українського законодавства : зб. тез наук. доп. і повідомл. XIII Всеукр. наук.-практ. конф. вчених, практик. юристів, аспірантів та студентів (м. Харків, 15 трав. 2021 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Юрид. клініка. - Харків : Право, 2021. - С. 119-121.

3. Русова, О. Л. Особливості підготовки порівняльного матеріалу при призначенні судово-почеркознавчих експертиз рукописних записів, в основі яких лежить латинський алфавіт / О. Л. Русова // Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття : тези доп. учасників III наук.-практ. конф. (м. Харків, 19 черв. 2020 р.) / Наук.-дослід. ін-т публ. політики та соц. наук. - Харків : НДІ ППСН, 2020. - С. 196-201.

4. Гурзу, Н. Из практики производства почерковедческих экспертиз. Идентификация исполнителя письма, выполненного копированием у

проходящем свете / Н. Гурзу, В. Посторонкэ // Актуальні питання судової експертизи і криміналістики : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 150-річчю з дня народж. заслуж. проф. М. С. Бокаріуса (м. Харків, 18-19 квіт. 2019 р.) / ХНДІ судов. експертиз ім. М. С. Бокаріуса. - Харків : ХНДІСЕ, 2019. - С. 224-227.

5. Цимбалюк, С. В. Дослідження схожих почерків в експертній практиці / С. В. Цимбалюк // Актуальні питання судової експертизи та криміналістики : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 90-річчю створення Харківського наук.-дослід. ін-т суд. експертиз ім. Заслуж. проф., заслуж. М. С. Бокаріуса (Харків, 7-8 лист. 2013 р.) / ХНДІ судов. експертиз ім. М. С. Бокаріуса, М-во юстиції України. - Харків : [б. в.], 2013. - С. 177-179.

6. Гайдамакіна, Д. І. До питання підготовки матеріалів з метою дослідження коротких рукописних записів, виконаних особами похилого й старечого віку [Текст] / Д. І. Гайдамакіна, О. М. Смоліна, О. В. Мацюк // Актуальні питання судової експертизи і криміналістики : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 150-річчю з дня народж. заслуж. проф. М. С. Бокаріуса (м. Харків, 18-19 квіт. 2019 р.) / ХНДІ судов. експертиз ім. М. С. Бокаріуса. - Харків : ХНДІСЕ, 2019. - С. 215-216.

**ТЕМА 8. ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ДОКУМЕНТІВ: ВИДИ,
ЕКСПЕРТНА МЕТОДИКА. ЕКСПЕРТИЗА ГОЛОГРАМ, ВІДЕО-,
ЗВУКОЗАПИСУ**

(2 год.)

Практичне заняття №9

П л а н

1. Види технічної експертизи документів.

2. Особливості відібрання зразків для проведення технічної експертизи документів та вимоги, які до них пред'являються.

3. Експертиза реквізитів документів, її предмет, об'єкти та завдання дослідження. Методика проведення.

4. Експертиза друкарських форм, її предмет, об'єкти та завдання дослідження. Методика проведення.

5. Експертиза матеріалів документів, її предмет, об'єкти та завдання дослідження. Методика проведення.

6. Експертизи голограм, її предмет, об'єкти та завдання дослідження. Методика проведення.

7. Експертиза відео-, звукозапису, її предмет, об'єкти та завдання дослідження. Методика проведення.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули

Ф а б у л и

1. У процесі ознайомлення з матеріалами кримінального провадження підозрюваним було знищено окремі докази шляхом закреслення барвником чорного кольору цифр у деяких документах.

Визначте можливості відновлення змісту документів та порядок дій слідчого у цій ситуації.

2. При гасінні пожежі у кіоску «Кисет» було виявлено труп гр. Я. З місця події поряд з речовими доказами вилучили контрольно-касові стрічки. Виявлені об'єкти частково залиті водою та піною з пожежних установок, внаслідок чого процес дослідження текстів на стрічках суттєво ускладнено.

Якого фаху експерта необхідно залучити для дослідження записів на контрольно-касових стрічках? Сформулюйте запитання судовому експерту. Яка методика проведення такого дослідження?

3. Слідчий, який здійснював розслідування кримінального правопорушення - одержання неправомірної вигоди службовою особою

адміністрації міста, отримав два аудіозаписи, які одержані під час негласних слідчих (розшукових) дій, на яких було зафіксовано розмови підозрюваних осіб стосовно передачі неправомірної вигоди.

Визначте, які судові експертизи слід призначити щодо даних аудіо- та відеозаписів. Сформулюйте питання, які слід поставити на їх розв'язання. Які матеріали кримінального провадження необхідно надати судовому експерту? Яка методика проведення такого дослідження?

4. 02.09.2021 було виявлено факт намагання використання посвідчення учасника бойових дій з ознаками підробки під час безкоштовного проходу до приміського електропотягу сполученням Ніжин-Північна. Під час огляду місця події було вилучено посвідчення учасника бойових дій серія АБ №152174 та поміщене до спеціального пакету 2459036. Слідчий вирішив призначити судову експертизу.

Яку судову експертизу має призначити слідчий? Сформулюйте питання експерту. Яка методика проведення такого дослідження?

5. Гр. В. намагався отримати кредит у банку «ГРЦ». Працівник банку, перевіряючи подані документи, виявив ознаки переклеювання фотокартки. Також запідозрив, що підписи на інших документах (оригіналах) виготовлені за допомогою комп'ютерної техніки, та звернувся до правоохоронних органів.

Яку судову експертизу необхідно призначити? Сформулюйте питання експерту. Яка методика проведення такого дослідження?

6. Працівниця пункту обміну готівкових валют, повідомила, що до неї звернувся гр. М для обміну валюти, а саме 100 американських доларів. Та під час перевірки банкнот, що надав чоловік, заявниця виявила, що валюта має ознаки підробки. Озвучивши це, чоловік забажав забрати купюри, та заявниця зупинила його й звернулася до правоохоронних органів. Гр. М. було затримано, під час поверхневої перевірки, виявили іще 5 купюр номіналом по 100 доларів.

Яку судову експертизу необхідно призначити? Сформулюйте питання експерту. Яка методика проведення такого дослідження?

7. Під час проведення обшуку у підозрюваного гр. А було вилучено мобільний телефон марки «iPhone 12», на якому виявлено три відеозвукозаписи, на яких чутно чоловічий голос особи, яка наносить іншій особі тілесні ушкодження та знущається з неї, схожий на голос підозрюваного гр. А. Слідчий вирішив призначити судову експертизу.

Яку судову експертизу необхідно призначити? Які об'єкти має надати слідчий для проведення судової експертизи? Сформулюйте питання експерту. Яка методика проведення такого дослідження?

Список додаткової літератури

Бирюков В. В. Криміналістическое исследование документов: Монография / Бирюков В. В., Коваленко В. В. Луганск, 1999. 164 с.

Бондаренко Г. Д. Криміналістичне дослідження документів, виконаних новими видами пишучих приладів: метод. реком. / Г. Д. Бондаренко, Л. П. Щербаковська, Н. О. Зубова, Г. В. Лошманова. Х.: МЮУ, ХНДІСЕ, 2011. 28 с.

Дослідження невидимих або слабо видимих давлених зображень в техніко-криміналістичній експертизі документів: методичні рекомендації / Є. А. Рябоконт, О. О. Любимцева. Київ: Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, 2020. 20 с.

Ковальов К. М. Дослідження документів, виготовлених за допомогою лазерних принтерів: метод. реком. / К. М. Ковальов, В. Л. Попов. Київ: ДНДЕКЦ, 2009. 18 с.

Криміналістичне документознавство : практич. посіб. / В. В. Бірюков, В. В. Коваленко, Т. П. Бірюкова, К. М. Ковальов; За заг. ред. В. В. Бірюкова. Київ, 2007. 332 с.

Криміналістичне дослідження документів, виготовлених за допомогою нових засобів оперативної поліграфічної техніки: метод. реком. / Г. Д. Бондаренко. Харків: ХНДІСЕ, 2009.

Луценко Х.В., Роман А.І., Бударіна А. Е. Аналіз соціально-біологічних особливостей диктора за усним мовленням в експертизі відео-. звукозапису *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2020. С. 359-372.

Методичні рекомендації "Дослідження паспортів громадянина України в форматі ID-1 з безконтактним електронним носієм та без електронного носія, які виготовляються в Україні": звіт про НДР (остаточний) / КНДІСЕ; керівник: С. М. Науменко, викон: А. О. Полтавський, М. П. Молибога, О. Г. Приймак, Г. М. Янкович, О. А. Макарчук, В. С. Криловський, А. В. Лозинська. - 0118U000993. Київ, 2019. 58 с.

Техніко-криміналістичне дослідження документів: навч. посіб. / О. В. Воробей, А. В. Кофанов. Київ, 2011. 312 с.

ТЕМА 9. ЕКСПЕРТИЗА МАТЕРІАЛІВ РЕЧОВИН ТА ВИРОБІВ: ВИДИ, ЕКСПЕРТНА МЕТОДИКА

(2 год.)

Практичне заняття №10

П л а н

1. Види експертизи матеріалів, речовин і виробів.
2. Об'єкти та завдання криміналістичної експертизи матеріалів, речовин і виробів.
3. Особливості підготовки матеріалів та призначення криміналістичної експертизи матеріалів, речовин і виробів.
4. Питання, що вирішуються криміналістичною експертизою матеріалів, речовин і виробів.
5. Методика проведення експертизи матеріалів, речовин і виробів.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули

Ф а б у л и

1. На трасі Київ-Харків відбулася дорожньо-транспортна подія зіткнення двох автомобілів, один з автомобілів зник з місця події. Під час огляду місця події експертом-криміналістом вилучено частки фарби автомобіля. Під час розслідування було виявлено автомобіль з пошкодженим лакофарбовим покриттям та слідами свіжого лакофарбового покриття.

Складіть постанову про призначення судової експертизи? Яка методика проведення такої експертизи?

2. На зупинці громадського транспорту "Автовокзал" за адресою: м. Чернівці, пр. Богоявленський, 21, був затриманий гр. Р., у якого в ході особистого обшуку було виявлено та вилучено речовину рослинного походження з характерним запахом коноплі масою приблизно 20 гр. в пластиковій банці.

Який вид експертизи необхідно призначити? Які питання можна поставити судовому експерту? Яка методика проведення такої експертизи?

3. 03.06.2020 року близько 04:30 год. невідома особа перебуваючи по вул. Вишневецького, 3 в м. Києві шляхом підпалу пошкодила автомобіль марки «Опель Омега». Під час огляду місця події було виявлено та вилучено: залишки обгорілих проводів із багажника та під ним, залишки золи за заднім правим колесом та прозору полімерну 6-ти літрову пляшку частково наповнену прозорою рідиною із жовтим відтінком. З цією метою слідчий звернувся до судового експерта для проведення судової експертизи нафтопродуктів та пально-мастильних матеріалів.

Які питання необхідно поставити судовому експерту та які об'єкти необхідно надати на дослідження? Яка методика проведення такої експертизи?

4. Під час розслідування встановлено, що впродовж 2019-2020 рр. група осіб на території Тернопільської області здійснює незаконний продаж забороненого сильнодіючого лікарського засобу, який внесений в перелік сильнодіючих лікарських засобів згідно. В ході проведення обшуку вилучено 5 пластин з лікарським засобом «Данабол» по 20 таблеток у кожній. Слідчий вирішив призначити судову експертизу.

Які питання необхідно поставити судовому експерту? Яка методика проведення такої експертизи?

5. 16.06.2021 у будинку знайдений труп гр. М з явними ознаками насильства. Під час огляду трупу з його правої та лівої долоні рук було вилучено мікрочастки волокон сірого кольору. Під час обшуку у підозрюваного гр. К. вилучено светр сірого кольору з ознаками пошкодження. Слідчий вирішив призначити судову експертизу.

Які питання необхідно поставити судовому експерту? Яка методика проведення такої експертизи?

Список додаткової літератури

Давидова О.О. Криміналістичні дослідження матеріалів, речовин та виробів : курс лекцій. Київ : КНТ, 2008. 340 с.

Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Давидова О.О. Криміналістичні дослідження полімерів, гум та виробів з них: методичні рекомендації. Київ, 2010. 48 с.

Наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори : словник-довідник для працівників правоохоронних органів / уклад.: Г. П. Петюнін, А. М. Полях, В. Ю. Шепітько. Харків: Право, 2006. - 96 с.

Особливості криміналістичного дослідження органічних пігментів лакофарбових матеріалів та покриттів транспортних засобів: звіт НДР (заключ.), 2012. 83 с.

Список літератури до всіх тем

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. : Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / Авдєєва Г. К. та ін. ; редкол.: В. Ю. Шепітько (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2018. 951 с.
2. Експертизи у кримінальному провадженні: наук.-практ. посіб. / М. С. Туркот, Н. В. Нестор, А. В. Столітній та ін. Київ: Норма права, 2020. 308 с.
3. Інноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції : монографія / кол. авт. В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, Г. К. Авдєєва та ін. ; за заг. ред. В. Ю. Шепітька, В. А. Журавля. – Харків: Вид. агенція «Апостіль», 2017. С. 108-144.
4. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці: матер. міжнар. «круглого столу» (м. Харків, 12 груд. 2019 р.) / редкол.: В. Ю. Шепітько (голов. ред.), В. А. Журавель, В. М. Шевчук, Г. К. Авдєєва. Харків : Право, 2019. 164 с.
5. Інформаційний збірник з питань правових та організаційних основ судово-експертної діяльності // І.С. Ястреб, А.І Чернявський., Р.М Хажинський. Одеса, 2015. 228 с.
6. Кофанов А. В. Теорія та практика проведення судово-балістичних досліджень : монографія / А.В. Кофанов, Т.В. Михальчук. Київ: УкрДГРІ, 2015. 274 с.
7. Криміналістика : підручник у 2 т. Т.1 / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В.А. Журавель та ін.; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 456 с.
8. Криміналістичне документознавство : практич. посіб. / В. В. Бірюков, В. В. Коваленко, Т. П. Бірюкова, К. М. Ковальов; За заг. ред. В. В. Бірюкова. Київ: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2007. 332 с.

9. Методика проведення експертних досліджень літературних творів наукового характеру / НДЦ суд. експертизи з питань інтелект. власності ; за наук. ред. О. В. Скрипнюк. Київ : НДЦСЕ з питань інтелект. власності, 2019. 85 с.
10. Основи судової експертизи : навч. посіб. для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліф. судового експерта / авт.-уклад. : Л. М. Головченко, А. І. Лозовий та ін. Харків : Право, 2016. 928 с.
11. Особливості підготовки матеріалів для призначення судових експертиз: навчальний посібник для працівників правоохоронних органів / М-во юстиції України, Харків. наук.-дослід. ін-т судов. експертиз ім. М. С. Бокаріуса. Харків : ХНДІСЕ : Промінь, 2018. 180 с.
12. Особливості підготовки матеріалів при призначенні судово-почеркознавчої експертизи: методичні рекомендації / Т. В. Кузнецова, С. І. Смірнова - К: Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, 2019. 38 с.
13. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія / І. В. Пиріг. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.
14. Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія і практика: монографія. Харків : Право, 2016. 456 с.
15. Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: теорія і практика : наук.-практ. зб. Київ : Інтерсервіс. Вип. 6, 2020. 110 с.
16. Судова експертологія: курс лекцій для слухачів магістратури юридичних вузів / Тертишник В. М., Варава В. В., Сачко О. В. / За заг. ред. д.ю.н, професора В. М. Тертишника. Дніпро: ЛІРА, 2021. 208 с.
17. Судові експертизи в процесуальному праві України: навчальний посібник / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 424 с.
18. Судові експертизи у кримінальному провадженні: навчальний посібник / Тіщенко В.В., Ріпенко А.І., Самойленко О.А. Одеса: Видавничий дім "Гельветика", 2021. 152 с.

19. Трасологічні дослідження: курс лекцій / А.В. Кофанов, О.Г. Волошин, О.В. Літвінова. Київ, 2010. 304 с.

20. Шерстюк В. М. Судово-експертна діяльність (організаційно-правові та морально-психологічні засади): монографія. Сімферополь: ООО «ДІАЙПГ», 2008. 196 с.

Нормативно-правові акти

1. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом МЮ України від 08.10.1998 р. № 53/5. *Офіційний вісник України*. 2013. № 3. Ст. 91. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.

2. Інструкція про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: затв. наказом МВС України від 19.08.2019 № 691 . *Офіційний вісник України*. 2019. № 80. Ст. 2753. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>.

3. Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів: затв. наказом МЮ України від 03.03.2015 № 301/5. *Офіційний вісник України*. 2015. № 17. Ст. 468. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text> .

4. Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та порядок проведення атестації судових експертів Експертної служби : затв. наказом МВС України від 21.09.2020 № 675. *Офіційний вісник України*. 2021. № 5. Ст. 293. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0022-21#Text>.

5. Положення про експертно-кваліфікаційну комісію Служби безпеки України та атестацію судових експертів : затв. наказом ЦУ СБ України від 24.12.2014 № 855. *Офіційний вісник України*. 2015. № 9. Ст. 255. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0044-15#Text>.

6. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : затв. наказом МВС України від 03.11.2015 № 1343. *Офіційний вісник України*. 2015. № 92. Ст. 342. – Режим доступу: – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text>.
7. Порядку присвоєння кваліфікаційних класів судових експертів працівникам науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України : затв. наказом МЮ України від 30.12.2011 № 3660/5. *Офіційний вісник України*. 2012. № 3. Ст. 105. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0002-12#Text>.
8. Порядок атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2008 р. № 595. *Офіційний вісник України*. 2008. № 49. Ст. 1585. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2008-%D0%BF#Text>.
9. Порядок ведення державного Реєстру атестованих судових експертів затв. наказом МЮ України від 29.03.2012 № 492/5. *Офіційний вісник України*. 2012. № 27. Ст. 1017. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0484-12#Text>.
10. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного суду України від 30.05.97 № 8. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text>.
11. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
12. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
13. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

14. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, 37. Ст. 446. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
15. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, №13. Ст. 88. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Інтернет-ресурси

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України - <http://rada.gov.ua/>
2. Офіційний веб-портал Президента України - <http://www.president.gov.ua>
3. Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України - <http://www.kmu.gov.ua>
4. Офіційний веб-портал Верховного Суду - https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/
5. Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України - <https://minjust.gov.ua/>
6. Національний науковий центр «Інститут судових експертиз імені засл. проф. М. С. Бокаріуса» - <https://www.hniise.gov.ua>
7. Реєстр атестованих судових експертів - <https://rase.minjust.gov.ua>
8. Реєстр методик проведення судових експертиз - <https://rmpse.minjust.gov.ua>
9. Наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого - <http://library.nlu.edu.ua/>
10. Електронний архів-репозитарій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого - <http://dspace.nlu.edu.ua/>
11. Електронний репозитарій ДВНЗ Ужгородського національного університету - <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/>
12. Автоматизоване робоче місце слідчого «Інсайт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.sledovatel.com.ua](http://www.sledovatel.com.ua).

13. Міністерство внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mvs.gov.ua/uk/>